

Ιωάννης Βαβούρας, Χαρά Βαβούρα, Γιώργος Πετράκος, Κωνσταντίνος Ρόντος
*Εκλογικοί Δημοσιονομικοί Κύκλοι και Οικονομική, Πολιτική και Κοινωνική Ανάπτυξη:
Η Περίπτωση της Ελλάδας*

Αντικείμενο της εισήγησής μας είναι η διερεύνηση της ύπαρξης του φαινομένου των εκλογικών δημοσιονομικών κύκλων ή πολιτικών δημοσιονομικών κύκλων στην περίπτωση της Ελλάδας καθ' όλη την μετά το 1980 περίοδο. Είναι αξιοσημείωτο ότι μετά το 1980 η ελληνική οικονομία χαρακτηρίζεται από τη συνεχή εμφάνιση διογκωμένων δημοσίων ελλειμμάτων, τόσο σε απόλυτο μέγεθος όσο και ως ποσοστό του ΑΕΠ, τα οποία οδήγησαν στην κρίση του δημόσιου χρέους της δεκαετίας του 2010 και η οποία είχε ως αποτέλεσμα την προσφυγή της χώρας στην ΕΕ και το ΔΝΤ για χρηματοοικονομική συνδρομή. Αυτό επέφερε την επιβολή μιας σειράς δημοσιονομικών περιορισμών και γενικότερων κυρώσεων, που είχαν ως αποτέλεσμα την χρονική παράταση και εμβάθυνση της οικονομικής ύφεσης στην οποία είχε ήδη εισέλθει η χώρα από το 2008.

Στο πλαίσιο της εργασίας μας θα ερευνηθεί κατά πόσο τα δημοσιονομικά ελλείματα των τελευταίων σαράντα περίπου ετών οφείλονται αποκλειστικά στην οικονομική συγκυρία και στις αναποτελεσματικότητες της οικονομικής πολιτικής της χώρας ή είναι σε μεγάλο βαθμό αποτέλεσμα της ακολουθούμενης πολιτικής συμπεριφοράς. Δηλαδή θα ερευνηθεί κατά πόσο αυτά είναι το αποτέλεσμα της ύπαρξης του φαινομένου των εκλογικών δημοσιονομικών κύκλων ή πολιτικών δημοσιονομικών κύκλων. Θα εξεταστεί λοιπόν το κατά πόσο οι πολιτικές δυνάμεις που βρίσκονται στη διακυβέρνηση της χώρας επιδιώκουν την προαγωγή της κοινωνικής ευημερίας, όπως αποδέχονται τα παραδοσιακά υποδείγματα οικονομικής πολιτικής, ή εξυπηρετούν μια συνάρτηση ψηφοφορίας, όπου βασική της συνιστώσα είναι η προσπάθεια διασφάλισης της επανεκλογής τους στην εξουσία. Σύμφωνα με τη δεύτερη προσέγγιση, οι κυβερνήσεις τείνουν να αυξάνουν προεκλογικά τα δημόσια ελλείματα με απώτερο στόχο τη μεγιστοποίηση των δυνατοτήτων επανεκλογής τους στην εξουσία ή την ελαχιστοποίηση της απώλειας ψήφων τους. Αφού αποδειχθεί με βάση την εμπειρική μας ανάλυση η ύπαρξη του φαινομένου των εκλογικών δημοσιονομικών κύκλων, θα προχωρήσουμε στη διερεύνηση των μέσων της δημοσιονομικής πολιτικής (δημοσίων εσόδων και δημοσίων δαπανών) τα οποία χρησιμοποιούνται περισσότερο για την εξυπηρέτηση των εκλογικών επιδιώξεων των κυβερνήσεων.

Από τα αποτελέσματα των πρώτων μας αναλύσεων (αλλά και από την προηγούμενη εμπειρική μας έρευνα επί του αντικειμένου) φαίνεται πως στη χώρα μας είναι έντονη η εμφάνιση των εκλογικών δημοσιονομικών κύκλων, καθώς και ότι αυτοί εμφανίζονται κυρίως στην πλευρά των δημοσίων δαπανών. Επιπλέον, τόσο το μεγάλο τους μέγεθος όσο και η συχνότητα εμφάνισής τους, που δε φαίνεται να σχετίζεται με την ιδεολογία των εκάστοτε κυβερνώντων (έχουμε δηλαδή εκλογικούς και όχι κομματικούς κύκλους), καθιστούν τους εκλογικούς δημοσιονομικούς κύκλους δομικό και άρα δυσεπίλυτο πρόβλημα.

Προσπαθήσαμε να απομονώσουμε εντελώς και να αναλύσουμε τις επιπτώσεις του οικονομικού κύκλου στον εκλογικό κύκλο. Επιδιώξαμε δηλαδή να εξετάσουμε αποκλειστικά την επίδραση της διακριτής οικονομικής πολιτικής στη δημιουργία δημοσιονομικών ελλειμμάτων, οπότε η διερεύνηση των εκλογικών κύκλων γίνεται περισσότερο αξιόπιστη, αφού αφαιρείται η επίδραση του οικονομικού κύκλου από

τον πολιτικό κύκλο. Όμως τα διαθέσιμα στοιχεία δεν το επέτρεψαν, αφού κάτι τέτοιο μπορεί να γίνει με τη χρήση της έννοιας του κυκλικά προσαρμοσμένου δημοσιονομικού ελλείμματος και οι διαθέσιμες μετρήσεις του είναι περιορισμένες. Εξάλλου δεν υπάρχει μια γενικά αποδεκτή η μέθοδος εκτίμησης του κυκλικά προσαρμοσμένου δημοσιονομικού ελλείμματος.

Στη συνέχεια θα επιχειρήσουμε να αναλύσουμε τους οικονομικούς, πολιτικούς και κοινωνικούς παράγοντες που συμβάλλουν στην εμφάνιση και τη μεγάλη έκταση του φαινομένου στη χώρα μας, καθώς και στις γενικότερες επιπτώσεις του, με έμφαση στις οικονομικές και κοινωνικές. Είναι αποδεκτό ότι η εκδήλωση έντονων εκλογικών δημοσιονομικών κύκλων υποδηλώνει χαμηλό επίπεδο οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής ανάπτυξης, δεδομένου ότι κατά κανόνα οι έντονοι εκλογικοί κύκλοι εκδηλώνονται σε πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά αναπτυσσόμενες χώρες. Φαίνεται δηλαδή ότι στο συγκεκριμένο ζήτημα η Ελλάδα εμφανίζει χαρακτηριστικά αναπτυσσόμενης χώρας και όχι αναπτυγμένης, όπως θα ανέμενε κανένας με βάση τις οικονομικές της επιδόσεις.

Από τη βιβλιογραφία αποδεικνύεται ότι η ικανότητα των κυβερνήσεων να δημιουργούν κύκλους μειώνεται όσο βελτιώνεται η ποιότητα των θεσμών διακυβέρνησης της χώρας και αυξάνεται η πολιτική διαφάνεια και γενικότερα η ποιότητα της δημοκρατίας. Κατά συνέπεια, οι εκλογικοί κύκλοι αποτελούν κυρίως γνώρισμα των αναπτυσσόμενων χωρών, ενώ σε αναπτυγμένες χώρες θεωρούνται αμελητέοι, αφού οι ψηφοφόροι συχνά τιμωρούν τέτοιου είδους πολιτική συμπεριφορά που αποσκοπεί στο βραχυπρόθεσμο πολιτικό όφελος αγνοώντας τα μακροπρόθεσμα κόστη για την κοινωνία. Το ότι η Ελλάδα φαίνεται να αποτελεί εξαίρεση σε αυτόν τον κανόνα προκύπτει και από ένα μεγάλο τμήμα της βιβλιογραφίας το οποίο υποστηρίζει ότι η χώρα χαρακτηρίζεται από ένα αναποτελεσματικό σύστημα ελέγχων κι ισορροπιών στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα και προσάπτει στις ελληνικές κυβερνήσεις έντονες πελατειακές σχέσεις και λαϊκίστικες συμπεριφορές, που υποθηκεύουν την πορεία της ανάπτυξης της μακροχρόνια.

Παράλληλα, οι έντονοι εκλογικοί δημοσιονομικοί κύκλοι υποθηκεύουν τις δυνατότητες της χώρας για οικονομική μεγέθυνση, κυρίως διαμέσου των γενικότερων αποσταθεροποιητικών τους επιδράσεων, της διασύνδεσης των δημοσιονομικών ελλειμμάτων με το ισοζύγιο πληρωμών, των επιπτώσεων τους στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και των επιδράσεών τους στη μεταβολή της σύνθεσης των δημοσίων δαπανών υπέρ των καταναλωτικών.

Όπως προκύπτει από την παραπάνω περίληψη, αντικείμενο της εισήγησης είναι η διερεύνηση του φαινομένου των εκλογικών δημοσιονομικών κύκλων στην περίπτωση της Ελλάδας καθ' όλη την μετά το 1980 περίοδο. Παράλληλα, θα εξεταστούν οι οικονομικοί, πολιτικοί και κοινωνικοί παράγοντες που συμβάλλουν στην εμφάνιση και τη μεγάλη έκταση του φαινομένου στη χώρα μας. Τέλος, θα ερευνηθούν οι αποσταθεροποιητικές επιπτώσεις των εκλογικών δημοσιονομικών κύκλων.

Θα ακολουθηθεί η εμπειρική (οικονομετρική) ανάλυση, τα αποτελέσματα της οποίας θα ελεγχθούν με τα κατάλληλα τεστ.

Εκτιμούμε ότι βασικά μας ευρήματα θα είναι τόσο η επιβεβαίωση της ύπαρξης του φαινομένου στην Ελλάδα και της μεγάλης του έκτασης, όσο και των μέσων δημοσιονομικής πολιτικής που χρησιμοποιούνται κυρίως από τις κυβερνήσεις για τη δημιουργία των εκλογικών δημοσιονομικών κύκλων στην Ελλάδα.

Τέλος, θα εξαχθούν ορισμένα συμπεράσματα ως προς τα αίτια του φαινομένου και τις επιπτώσεις του στην οικονομία.